

ENDERUN DERGİSİ
JOURNAL OF ENDERUN

e-ISSN: 2618-592X

YIL/YEAR: 2020 CİLT/VOL: 4 SAYI/ISSUE: 2

Çevrimiçi olarak / Available online at www.dergipark.org.tr/tr/pub/enderun

ÇEVRE POLİTİKALARININ UYGULANMASINDA YEREL YÖNETİMLERİN ROLÜ

THE ROLE OF LOCAL GOVERNMENTS IN IMPLEMENTING ENVIRONMENTAL POLICIES

Makalenin
Gönderim Tarihi:
08/10/2020

Makalenin
Kabul Tarihi:
21/10/2020
76-90

Esra ÇİĞDEM^a

^aTokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Yüksek Lisans Öğrencisi,
esracgdm94@hotmail.com, ORCID:0000-0003-1443-9914

ÖZET

Çevre sorunlarının önlenmesi ve çevre kalitesinin iyileştirilmesi sorumlulukları bulunan yerel yönetimlerde bulunması gereken belirli özellikler vardır. Öncelikle yerel yönetimler, “demokratik”, “saydam”, ve “özerk” bir yapıya sahip olmalıdır. Yerel yönetimler, hizmet ettikleri yerin sosyal ve çevresel özelliklerine uygun bir çevre politikası geliştirmeli ve belirlenen çevre politikasını hayata geçirmelidir. Toplumun ve çevrenin yerel özelliklerini dikkate alınarak geliştirilen çevre politikasını, merkezi yönetimin olumsuz müdahalesi olmaksızın hayata geçirebilmek için “özerk” bir yönetim yapısına sahip olmalıdır. Çevre sorunları, insanların yaşamla ilgili müdahalelerinden kaynaklanmaktadır. Yerel yönetimlerin varoluş nedenleri, insan yaşamı ve insan yaşamının kalitesinin iyileştirilmesiyle ilgilidir. Bu yüzden yerel yönetimler dışarıdan bırakılarak çevrenin korunması ve geliştirilmesi olanaklı değildir. Çevre sorunlarının başlıca nedeni olan insan müdahalelerinin büyük bir çoğunluğu, belediyelerin yetki sınırları içinde, ya belediyelerin izni ve denetimi altında ya da doğrudan doğruya belediyelerce gerçekleştirilmektedir. Çalışmada, çevre ve çevre yönetim sistemi hakkında temel açıklamalar yapıldıktan sonra yerel yönetimlerin bu alandaki görev ve sorumluluklarına yer verilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Çevre, Çevre Sorunları, Çevre Yönetimi, Çevre Politikaları ve Yerel Yönetimler

ABSTRACT

There are certain features that should be found in local governments that have responsibilities for preventing environmental problems and improving environmental quality. First of all, local governments should have a "democratic", "transparent" and "autonomous" structure. Local administrations should develop an environmental policy in line with the social and environmental characteristics of the place they serve, and implement the determined environmental policy. To do this, it must have an autonomous structure. It should have an "autonomous" management structure in order to implement the environmental policy, which is developed by taking into account the local characteristics of the society and the environment, without the negative intervention of the central government. Environmental problems arise from people's interventions with life. The reasons for the existence of local governments are related to the improvement of human life and the quality of human life. Therefore, it is not possible to protect and improve the environment by excluding local governments. The majority of human interventions, which are the main cause of environmental problems, are carried out within the jurisdiction of the municipalities, either under the permission and supervision of the municipalities or directly by the municipalities.

In the study, after making basic explanations about the environment and environmental management system, the duties and responsibilities of local administrations in this field are included.

Keywords: Environment, Environmental Problems, Environmental Management, Environmental Policies and Local Governments.

1. Giriş

Dünya'nın ekolojik dengesinin bozulması ve özellikle gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin yaşadıkları hızlı nüfus artışı, bilinçsiz tüketim, hızla gelişen teknolojik değişim gibi etkenler çevre sorunlarının başlıca nedenlerini oluşturmaktadır.

Yaşanılan çevre sorunları gerek yerel boyutlara gerekse de uluslararası boyutlara rahatlıkla taşınabilmektedir. Türkiye'de belirli kamu hizmetleri yerel birimlerce yürütülmektedir. Çevre sorunlarının çözülebilmesi ve çevre kalitesinin iyileştirilmesi sorumluluğunu üstlenen merkezi yönetimle birlikte yerel yönetimlerinde önemli derecede yetki, görev ve sorumlulukları vardır. Yerel birimler hizmet sundukları bölgelerin sosyal ve çevresel niteliklerine uygun bir çevre politikası üretip, geliştirip ve hayata geçirmelidir. Genellikle yaşanan çevre sorunları yerel sorunlar olarak meydana gelmektedir. Bu sorunlarda tekrardan yerel yönetimler aracılığıyla çözülmektedir.

Bu çalışmada çevre ve çevre politikası hakkında ayrıntılı bir literatür taraması yapılmaktadır. Özellikle çevre politikalarının uygulanması konusunda yerel yönetimlerin yetki, görev ve sorumlulukları konular çerçevesinde incelenecektir. Akabinde konuyla ilgili genel bir değerlendirme yapılacaktır.

1. KAVRAMSAL BOYUTLARIYLA ÇEVRE

1. 1. ÇEVRE KAVRAMI

Çevre, tüm canlı organizmaların yaşadığı ve geliştiği yer aynı zamanda hayati fonksiyonların bağlı olduğu dış ortamlardır. Çevre, organizmalarla karşılıklı bir etkileşim içerisindedir(Erdem, 2015:18).

Çevre milyonlarca canlıyı bünyesinde barındırdığı ve bu canlıların yaşamları boyunca karşılıklı bir ilişki içinde fiziki, toplumsal, iktisadi, biyolojik ve kültürel ortamdır. Canlıların sağlıklı bir hayat sürdürebilmesinin tek koşulu sağlıklı bir çevredir(Güven ve Çolak, 2019: 264).

2872 sayılı Çevre Kanunu'nun "Tanımlar" başlıklı 2. maddesine göre çevre "Canlıların yaşamları boyunca ilişkilerini sürdürdükleri ve karşılıklı etkileşim içinde buldukları biyolojik, fiziksel, sosyal, ekonomik ve kültürel ortamı" ifade etmektedir (Kızılboga ve Batal, 2012: 192).

Genel bir tanımla çevre "insan faaliyetleri ve canlı varlıklar üzerinde hemen ya da uzunca bir süre içinde dolaylı veya dolaysız bir etkide bulunabilecek fiziksel, kimyasal, biyolojik ve toplumsal etkenlerin belirli bir zamandaki toplamıdır". Böyle bir açıdan bakıldığında çevrenin kapsamadığı hiçbir alan ve süreç kalmamaktadır(Keleş ve Hamamcı, 2005: 132). Çevre hemen hemen her alanıyla ilişkili ve kapsayıcı bir kavramdır. Çevre kavramı başta kolay ve açık bir şekilde görülsede kavram inceledikçe sınırlarının çizilmesinin zor olduğu ortaya çıkmaktadır(Kızılboga ve Batal, 2012: 192).

1.1.1. Ekoloji Kavramı

Ekoloji kavramı dünyada ilk kez 1869 yılında Alman biyolog Ernest Haeckel tarafından kullanılmıştır. Ekoloji, canlı organizmaların ev yaşamı anlamını taşımaktadır(Doğanay, 2017: 6).

Ekoloji kavramı, canlılarla birlikte yaşadıkları gelişme ortamını ve bunları oluşturan öğelerin çevreleri ile olan tüm karşılıklı ilişkilerini inceleyen bilimdir. Başka bir deyişle ekoloji, çeşitli türdeki canlıların çevreyle olan uyumlu yaşamlarını nasıl sürdürdüklerini veya bu canlıların hangi şartlarda besinlerini karşıladıkları ve çeşitli fonksiyonların ne tür bir canlı topluluğu içerisinde yürütüldüğünü inceleyen bilim dalıdır(Şengör, 1995: 10).

Ekolojinin amacı yeryüzündeki tüm hayvanların ve bitkilerin içinde buldukları ortamların arasındaki karşılıklı etkileşimlerin tümünü incelemek ve belirlemektir. Ekoloji canlı ve cansız etmenlere (abiyotik ve biyotik) dayanır(Keleş ve Hamamcı, 2005: 42).

1. 1. 2. Ekosistem Kavramı

Günümüzde ekosistemlerin kavramı belirli bir alanda yaşayan ve birbirleriyle sürekli etkileşim içinde olan canlılar ve bunların çevreleri ile oluşturduğu bir bütün olarak tanımlanabilir(Şengör, 1995: 12). Türlerin değişim ve uyum içinde ele alınarak, canlıların kendi türleriyle ve diğer türlerle etkileşim halinde olduğu canlılar arasındaki uyum ve denge ekosistem kavramı ile ifade edilmektedir.(Doğanay, 2017: 6). Doğada ekosistemlerin sınırı net olarak belli değildir. Bu açıdan ekosistemler açık

sistemler olarak ifade edilirler. En büyük ekosistem dünya ekosistemidir(Şengör, 1995: 12).

1. 2. ÇEVRE SORUNLARI

Çevre sorunları, insanın yaşamla ilgili etkinliklerinden kaynaklanmaktadır. Çevre sorunları, insanların doğaya müdahalesi ve doğrudan faydalanma sürecinde meydana gelen olumsuzluklardır. Bu tanım klasik çevre sorunları olarak da adlandırılan nüfus artışı, endüstrileşme, kentleşme vs. etkisiyle doğada oluşan tahribatları kapsamaktadır(Zengin ve Esedov, 2010: 151).

Çevre, doğal ve yapay olmak üzere 2'ye ayrılmaktadır. Doğal çevre, insan müdahalesi olmadan, değişikliğe uğramamış çevredir. Yapay çevre ise insanlığın var oluşundan beri gelişen bir süreç içinde müdahalesi ile oluşan çevreye denilmektedir(Erdem, 2015: 18).

Çevre sorunları uluslararası bir nitelik taşımaktadır. Çevre sorunlarının kaynağı niteliğinde sayılabilecek birçok neden bulunmaktadır. İnsanların isteğe bağlı (araba, lüks eşyalar, kişisel bakım ürünleri) ya da zorunlu (kâğıt, kömür, enerji) tüketim ürünlerinin bilinçsiz bir şekilde kullanılması, düzensiz yerleşme, doğal afetler, yığılma ve birikme gibi kentleşme olgusunun ortaya çıkardığı olumsuz yönleri, küçük yerleşim yerlerinde halkın geri dönüşümü kullanmadığı doğal kaynaklar (ormanların yakacak temini için tahribi ve hayvanların otlatılması gibi) teknolojik gelişmelerin neden olduğu hava, su ve gürültü kirlilikleri, katı atıklar ve çöp gibi daha birçok neden çevre sorunlarının temelinde yatan problemlerdir(Erdem, 2015: 19).

Çevre sorunları, uluslararası bir boyuttadır.(Zengin ve Esedov, 2010: 151). Nüfus patlaması, sanayileşme gibi ana etkenlerle beraber çeşitli ekonomik nedenlerde çevre sorunlarının boyutlarını genişletmektedir(Erdem, 2015: 19). Çevre sorunlarının temelindeki diğer önemli nedenlerde şunlardır; göçler ve düzensiz şehirleşme, kişi başına kullanılan enerji, su, kâğıt, kömür ve benzeri araçların artışı, orman tahribi, yangınlar ve erozyonlar, aşırı otlatma ve doğal bitki örtüsünün tahribi, konutlardaki ve iş yerlerindeki ısınmadan kaynaklanan hava kirliliği, motorlu araçlar ve deniz araçları, maden, kireç, taş ve kum ocakları, gübre ve zirai mücadele ilaçları, atmosferik olaylar ve doğal afetler, kanalizasyon sularının atılmaksızın alıcı ortamlara verilmesi ve sulamada kullanılması, katı atıklar ve çöp, sulak alanların ve göllerin kurutulması, arazilerin yanlış kullanımı kaçak avlanma ve endüstriyel ve kentsel kaynaklı gürültü kirliliği(Kızıllıboğa ve Batal, 2012: 193). Küresel ısınma, ozon tabakasının incelmeye, hava, su ve toprak kirliliğinin yaygınlaşmasının olumsuz sonuçlarının yaşanması ve bu çevresel sorunların devasa bir boyut kazanması tüm toplumlarda çözüm arayışlarını da beraberinde getirmiştir(Çiftçioğlu ve Aydın, 2019: 119). Kısaca insanlığın ve diğer tüm canlıların yaşamlarını sürdürebilmeleri için gerekli olan çevrenin, yaşanan sorunlar nedeniyle kendini yenileyememe ve devamlılığını sağlayamama durumu ile karşı karşıya kalmaktadır(Kızıllıboğa ve Batal, 2012: 193).

1.3. ÇEVRE HUKUKU

Çevre hukuku, çevre değerlerinin hukuki güvenceler oluşturulması adına yönelik çalışmaların tamamı olarak tanımlanmaktadır. Gelecek nesillerin haklarının güvence altına alınması adına çevre hukukunun temel amacı doğanın ve canlı yaşamının korunmasıdır (Doğanay, 2017: 13). Çevre hukukunun ilgi alanını kirlilik ve yabanıl yaşam ve peyzaj da dâhil doğal varlıklarla ilgili konular oluşturmaktadır. Bu alan çevre sorunlarıyla gündeme oturan yeni alanları kapsamakta ve bu açıdan çevre bakanlıkları gibi çevreye has yeni yönetim birimlerinin görev ve yetki alanlarıyla örtüşmektedir. Çevre ve çevreyi koruma ile ilgili tüm düzenlemeler çevre hukuku olarak adlandırılmaktadır. Bu düzenlemeler Çevre Kanunu gibi çevre ile doğrudan ilgili kanunların yanı sıra içinde çevre koruma ile ilgili düzenlemeleri kapsayan Orman Kanunu, İmar Kanunu, Kıyı Kanunu gibi kanunları, ilgili yükümlü kılan yönetmelik, yönerge ve hukuki anlaşmaları da içermektedir (Çetin, 2012: 7).

1.4. ÇEVRE YÖNETİMİ

2872 sayılı Çevre Kanunu çevre yönetimini, “idari, teknik, hukuki, politik, ekonomik, sosyal ve kültürel araçları kullanarak doğal ve yapay çevre unsurlarının sürdürülebilir kullanımı ve gelişimini sağlamak üzere yerel, bölgesel, ulusal ve kültürel düzeyde belirlenen politika ve stratejilerin uygulanması şeklinde ifade edilmektedir (Kızılboga ve Batal, 2012: 198).

Çevre yönetimi tüm canlıların insanlar tarafından istila edilmemiş bir çevrede yaşamlarını devam etmeleri, doğal kaynakların korunması, değerlendirilmesi ve geliştirilmesi amacıyla hem kamuda hem özel sektörde uygun bir koordinasyon, planlama ve denetim sürecinin ve bunu işlevsel kılacak bir yapının oluşturulmasını içermektedir (Zeytin ve Kırlioğlu, 2014: 240).

Çevre yönetiminin amacı; hava, su ve toprak gibi doğal kaynakların ve ekolojik dengenin korunmasının bu yönetim yapısı ile nasıl ve ne derecede gerçekleştirilebileceği sorusuna yanıt aramaktadır. İnsan ile çevre arasındaki ilişkinin karşılıklı olarak birbirlerini olumlu etkileyerek devam etmesini sağlamaktır. Çevre yönetimi, doğal kaynak kullanımında dengeyi gözetmektedir. Çevre yönetimi, çevre ve doğal kaynakların kullanımında denge unsurunun varlığını önemsemektedir. Ekonomik kalkınmanın doğanın korunması ile birlikte ele alınması gerektiğini ifade eden sürdürülebilir kalkınma ile bağlantı kurmaktadır (Güven ve Demirci, 2019: 372).

Dünya ülkelerinde çevre yönetimi uygulamalarında 2 çeşit model bulunmaktadır. Birinci modelde çevre sorunlarından sorumlu bir Çevre Bakanlığı vardır. Bu ülkelerde, Çevre Bakanlığı ya bağımsız bir bakanlık ya da sağlık, imar, konut, ve yerel yönetim bakanlıklarından biri ile birleştirilmiştir. 2. Modelde ise yetki merkezi kuruluşlara bırakılmıştır.

Türk Kamu Yönetimi sisteminde ise çevre yönetimi konusunda görev, yetki ve sorumlulukların büyük bir kısmı merkezi hükümet organlarına ve merkezi hükümetin yereldeki temsilcilerine verilmiştir.

1978 yılında Bakanlar Kurulu kararıyla (R.G.12.08.1978, sayı 16375) Başbakanlık Çevre Müsteşarlığı kurulmuştur. Müsteşarlık 1984 yılında Başbakanlığa bağlı Çevre Genel Müdürlüğüne dönüştürülmüş, ancak

1989'da tekrar müsteşarlık olarak örgütlenmiştir. Müsteşarlık, 1991'de Çevre Bakanlığı'nın kurulmasıyla son bulunmuştur. 2003 yılında ise Orman Bakanlığı ile birleştirilerek "Çevre ve Orman Bakanlığı" adını almıştır. Çevre ve Orman Bakanlığı ve Bakanlığı'nın taşradaki temsilcileri çevre politikalarının oluşturulması ve yürütülmesinden sorumlu tutulmaktadır. Çevre ve Su İşleri Bakanlığı ile 4 Temmuz 2011'de Çevre ve Şehircilik Bakanlığı kurulmuştur(Kızılıboğa ve Batal, 2012: 199).

2. ÇEVRE POLİTİKASI

2. 1. ÇEVRE POLİTİKASI KAVRAMI

Çevre politikası, bireylerin sağlıklı bir ortamda yaşamlarını sürdürmesi toplumun sahip olduğu çevre değerlerinin korunması ve bunların uygulanma zamanındaki iş yükünün paylaşılmasında toplumsal adalet ilkesinin dikkate alınarak hareket edilmesini sağlayan geleceğe yönelik alınması gereken önlemler ve benimsenen ilkeler bütünüdür ifade etmektedir(Güven ve Alan, 2018: 1884).

Çevre politikası, ülkelerin tek yanlı ve çok yanlı olarak çevre konusundaki yöntemlerini, hedeflerini ve tercihlerini ortaya koydukları bir yol haritasıdır (Kızılıboğa ve Batal, 2012: 193). Çevre politikaları ciddi oranda uluslararası çevre politikalarının gelişiminden etkilenmektedir. Her ülkenin politikası bir diğer ülkenin çevre politikasıyla ilişki içerisindedir. Ülkelerin çevre konusundaki tercih ve hedefleri politikalar sayesinde belirlenmektedir(Güven ve Alan, 2018: 1884). Örneğin, iklim değişikliği ve hava kirliliği herhangi bir devletin sorunu olarak değerlendirilemez. Bu nedenle çevre sorunları konusunda devletleri hem karşılıklı hem de bir dayanışma içerisinde hareket etmek zorundadırlar. Bu zorunluluk bilinciyle de politikalarını geliştirmek mecburiyetindedirler. Çevre politikası, bireylerin sağlıklı bir çevrede yaşamlarının sağlanması toplumun sahip olduğu çevre değerlerinin korunması, geliştirilmesi ve bunların uygulanma sürecindeki iş yükünün paylaşılmasında toplumsal adalet ilkesinin esas alınarak hareket edilmesini sağlayan geleceğe yönelik alınması gereken önlemleri ve benimsenen ilkeler bütünüdür temsil etmektedir(Korkutan, 2016: 22).

Çevre kirliliği meydana gelmeden önce önlem alabilmek ve çevreyi korumaya yönelik birçok çevresel çözüm çevre politikalarının uygulama araçları ile gerçekleştirilmektedir. Aynı zamanda çevre politikaları ilkeleri, çevre hukuku ilkeleri arasında da yer almaktadır. Çevre politikalarının 4 temel ilkesi bulunmaktadır; kirleten öder ilkesi, önleme ilkesi, işbirliği ilkesi, ihtiyat ilkesidir (Korkutan, 2016: 22).

Kirleten öder ilkesi, Kirleten öder ilkesi çevre politikalarının en temel ilkesidir (Korkutan, 2016: 22). Bu ilkenin temel amacı, çevreye karşı verilen zararların çevreye zarar verilenler tarafından karşılanması gerekliliğidir. Bu ilke sadece çevreye zarar verenleri cezalandırmak amacıyla değil doğada yer alan kıt kaynakların daha etkili bir şekilde kullanılmasını ve çevreye verilen zararların yok edilebilmesi amacıyla gereken maliyetlerin karşılanması gibi birçok nedenlerden dolayı uygulama alanı bulmaktadır (Karakuzu, 2010: 63).

Kirleten Öder ilkesi, Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma örgütü (OECD) tarafından ortaya konulmuştur. “OECD, 26 Mayıs 1972 tarihinde, 239’uncu Toplantısında kabul ettiği “Çevresel Politikaların Uluslar Arası Ekonomik Yönlerine İlişkin Rehber İlkeler Konusunda Konsey Tavsiyesi“ başlıklı metninde KÖİ’ne ilk defa yer vermiş olmakla birlikte, daha sonraki bir tavsiyesinde de bu ilkenin uygulanmasına açıklık getirmiştir” (Karakuzu, 2010: 64).

İhtiyat ilkesi, çevresel etkileri öngörülemeyen faaliyetlerin önlenmesine ilişkin bir ilkedir. Kirleten öder ilkesinin ekonomik temeline karşılık, ihtiyat ilkesi daha çok hukuki temeller üzerine inşa edilmiş bir ilkedir. İhtiyat ilkesi, iyi yaşam olanaklarına yönelik olarak daha sağlıklı ve daha temiz bir çevrede yaşama hakkı açısından önemli bir ilkedir. İhtiyat ilkesi gelecek nesillere sağlık ve temiz bir çevrede yaşayabilmelerinin garantisini sağlamaktadır (Korkutan, 2010: 23).

İşbirliği ilkesi, çevre kirliliğine engel olma hususunda en önemli ilkelerden biridir. Belirlenen çevre politikalarının yapım ve uygulama aşamalarında daha başarılı olması için hem ulusal hem de uluslararası alanda çevre kirliliğinin önlenmesine yönelik işbirliğine gidilmesi bu ilkenin temel amacıdır (Doğanay, 2017: 21).

Önleme ilkesi, herhangi bir çevre sorunun meydana geldikten sonra oluşacak etkilerini kontrol altına almaya çalışmaktan ziyade, sorunun meydana gelmeden önce gerekli önlemlerin alınması gerektiğini vurgulamaktadır. İhtiyat ilkesi, çevre sorunlarının ortaya çıkmadan önce gerekli önlemleri almayı amaçlarken, önleme ilkesi ise çevre sorunlarının meydana gelme safhasında müdahale etmeyi amaçlamaktadır (Korkutan, 2016: 13).

2.1.1. İçerik(Öz) Yönünden Çevre Politikası Kavramı

2.1.1.1. Düzeltimci Politikalar

Düzeltimci politikalarda çevre sorunlarına karşı aktif bir politikayla çözüm yolu aranmaktadır. Düzeltimci politikalar, belirli bir siyasal ideolojiden bağımsız olarak faydacı bir şekilde soruna yaklaşırlar. Düzeltimci politikaları savunanlardan liberal felsefeyi benimseyen bir kısmı, insanlar arasında ayırım yapmadan herkesin çevre sorunları karşısında ortak paydada buluşması gerektiğini ve sorunun çözümünün “birlik” olmakla mümkün olacağını savunurlar. Liberal politikayı benimseyenlerin bir diğer kısmında düzeltim tabandan gelmesi gerektiğine ve bununda çevre bilincinin oluşması ile mümkün olacağına inanırlar (Çetin, 2012: 13).

2.1.1.2. Düzeltim Karşıtı Çevre Politikaları

Bu politikayı savunan yanlılar Çevre bilim konusuna özel bir önem verilmesinin gerekli olmadığına inanırlar. 2 gruba ayrılan düzeltim karşıtı politika yanlılardan bir kısmı “bırakınız yapsınlar, bırakınız geçsinler” felsefesinden esinlenerek çevre sorunlarının da kendi kendiliğine piyasa ekonomisi içinde çözülebileceği inancındadırlar (Keleş ve Hamamcı, 2005: 330).

Düzeltim karşıtı politika yanlılardan bir diğer kısmı da çevreye karşı herkesi bir müdahalenin kirletenlerin eylemlerini durdurmadığını, onları uyuttuğunu savunmaktadır (Çetin, 2012: 14).

2. 1. 2. Yöntem Açısından Çevre Politikası Kavramı

2. 1. 2. 1. Onarımcı Politikalar

Tedavi edici (curative) politika da denilen bu politikalar meydana gelen sorunlara karşı bir tepki olarak ortaya çıkmaktadır. Çevreye karşı zararlı sonuçlar ortaya çıktıktan ve çoğu zaman sorunun çözülemeyeceği seviyeye geldikten sonra bu etkilerin giderilmesini amaçlayan politikalar (Keleş ve Hamamcı, 2005: 333).

2. 1. 2. 2. Önleyici Politikalar

Çevre kirliliği henüz meydana gelmeden ortaya konan politikalar olması bakımından onarımcı politikalarda bu noktada kesin bir şekilde ayrılmaktadır. Keleş ve Hamamcı'ya göre "önleyici politikaların maliyeti çevre kirliliği yaratabilecek unsurlar önlediği için onarımcı politikaların ki kadar yüksek değildir". Önleyici politikalar ile onarımcı politikadaki kısa dönemli ekonomik yararların yerini daha çok uzun dönemli toplumsal ve ekonomik yararlar almaktadır (Çetin, 2012: 15).

3. TÜRKİYE'DE ÇEVRE POLİTİKASINDA YEREL YÖNETİMLERİN ROLÜ

3.1. TÜRKİYE'DE ÇEVRE POLİTİKALARININ TARİHSEL GELİŞİMİ

Cumhuriyetin ilk yıllarında Umumi Hıfzıssıhha Kanunu, Belediye Kanunu, Köy Kanunu gibi kanunlarla çevre kirlenmesinin önlenmesine karşı çeşitli önlemler alınmıştır. Ağaçları Koruma Cemiyeti gibi çevreyi korumaya yönelik bazı kurumlar oluşturulmuştur. 1950'li yıllardan sonra Orman Kanunu, İmar Kanunu çıkarılmıştır. Yozgat Çamlığı, Kuş Cenneti gibi özellikli bölgeler Milli Park ilan edilmiştir. 1961 anayasası ile birlikte sanayileşmeye dayalı kalkınma modeli çerçevesinde planlı döneme geçilmiştir. 3. Kalkınma Planından sonrada çevre konusu kalkınma planlarına girmiştir. 1963'ten itibaren Türkiye'de 5 Yıllık Kalkınma Planları hazırlanmaya başlanmıştır. Çevre politikalarına Kalkınma Planlarına da yer verilmiştir. 6. ve 7. Plandan sonrada ayrıntılı bir şekilde çevre sorunsal üzerinde durulmaktadır. Ayrıca önleyici politikalarda bu dönemlerde gündeme alınmıştır.

1972 yılında yapılan Stockholm Konferansı'nın etkileri Türkiye'de görülmeye başlanmıştır. İlk olarak 1974 yılında Devlet Planlama Teşkilatı'na bağlı "Çevre Sorunları Daima Dayanışma Kurulu" kurulmuştur. Aynı dönemde İçişleri, İmar, İskân, Sağlık ve Sosyal Yardım, Sanayi ve Teknoloji, Enerji ve Tabii Kaynaklar, Turizm ve Tanıtma, Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlıklarında "Çevre Sorunları Koordinasyon Kurulu" oluşturulmuştur.

1978 yılında çevre sorunları ile doğrudan ilgili ve görevli ilk kuruluş olan Başbakanlık Çevre Müsteşarlığı kurulmuştur. 1984 yılında Başbakanlığı bağlı Çevre Müsteşarlığı kurulmuştur. 1984 yılında Başbakanlığa bağlı Çevre Genel Müdürlüğüne dönüştürülmüştür. 1980 yılında tekrardan Çevre Müsteşarlığı halini almıştır. 1990'larda 7. Kalkınma Planı ile UÇEP (Ulusal Çevre Eylem Planı) önemli gelişmeler olarak sıralanabilir. 1991 yılında ise

Çevre Bakanlığı kurulmuştur. 2003 yılında 4856 sayılı kanunla Çevre ve Orman Bakanlığı şekline dönüştürülmüştür. En sonda 2011 yılında 644 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Çevre ve Şehircilik Bakanlığı şeklinde düzenlenmiştir(Saçlı). 2000’li yıllarda AB üyelik sürecinde uyum çabaları, çevre hususunda bazı düzenlemeleri ortaya çıkmıştır. Hatta birçok düzenleme AB standartlarına ulaşma yönünde gerçekleştirilmiştir (Çetin, 2012: 31).

3.2. TÜRKİYE’DE ÇEVRE POLİTİKALARININ YASAL DAYANAKLARI

3.2.1. Anayasa Ve Çevre

1982 Anayasası çevre konusunda doğrudan düzenleme yapılan ilk Türk Anayasası’dır. Öncelikle 56.madde olmak üzere,

- 63.madde; Kültür Ve Tabiat Varlıklarının Korunması,
- 35.madde; Özel Mülkiyetin Kullanılmasında Kamu Yararı Sınırı,
- 44.madde; Toprağın Verimli Kullanılması,
- 43.madde; Kıyıların Korunması,
- 45.madde; Tarım Arazilerinin Amaç Dışı Kullanılmasının Önlenmesi,
- 57.madde; Konut Hakkı,
- 169.madde; Ormanların Korunması, doğrudan çevreye yönelik düzenlemeler içermektedir.

2872 sayılı Çevre Kanuna dayanan 56.maddede “Herkes sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir” (1982 Anayasası) ibaresi yer almaktadır. 1982 anayasasının 56.maddesiyle çevre, hukukumuzda ilk kez normlar hiyerarşisinin en üst seviyesinde koruma altına alınmıştır. Bu maddeye göre;

- “Herkes sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir,
- Çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesine önlemek devletin ve vatandaşların görevidir,
- Devlet herkesin hayatını, beden ve ruh sağlığı içinde sürdürmesine sağlamak; insan ve madde gücünde tasarruf ve verimi artırarak işbirliğini geliştirmek amacıyla sağlık kuruluşlarını tek elden planlayıp hizmet vermesini düzenler,
- Devlet bu görevini kamu ve özel kesimdeki sağlık ve sosyal yardım kurumlarında yararlanarak onları denetleyerek yerine getirir” (1982 Anayasası/m.56) (Çetin, 2012: 39-40).

Anayasal düzeyde koruma altına alınan çevre hakkındaki düzenlemeler ile bireylere daha sağlıklı ve daha dengeli bir çevrede yaşama hakkı tanınarak bu hakkın yerine getirilmesinde devletin ve bireylerin sorumlu olduğu belirtilmektedir (Doğanay, 2017: 28).

3.2.2. Kanunlar Ve Çevre

İnsanoğlu yaşamı boyunca çevreyle sürekli etkileşim içindedir. Bu etkileşim sonucunda çevre hem insanları etkiler hem de insanlardan etkilenmiştir. Bu ilişki sonucunda zarar gören çevreyi eski haline getirmek için bazı tedbirler alınmaya başlanmıştır. Bu açıdan başta anayasa, kanunlar ve diğer düzenleyici işlemler aracılığıyla çevre değerleri koruma altına alınmıştır (Doğanay, 2017: 28).

Türkiye de çevre hukukunun kanun düzeyindeki temel kaynağı 1983 tarihli 2872 Sayılı Çevre Kanunu'dur". Bundan başka 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu, 2960 sayılı Boğaziçi Kanunu, 3621 sayılı Kıyı Kanunu, 3194 sayılı İmar Kanunu, 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu, 4721 sayılı Medeni Kanun, 5237 sayılı Ceza Kanunu, 6831 sayılı Orman Kanunu, 4915 sayılı Kara Avcılığı Kanunu, 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu, 5977 sayılı Biyogüvenlik Kanunu, 3213 sayılı Maden Kanunu gibi birçok kanunda da çevrenin korunmasına yönelik hükümlere yer verilmiştir(Yapıcı, 2019: 54).

3.2.3. Yönetmelikler Ve Çevre

Çevre ile ilgili meydana gelen problemlerin çözümünde yasalar kadar yönetmeliklerde ayrı bir önem taşımaktadır. Belirli yetkileri kullanan yerel yönetimler çeşitli çevre sorunlarına karşı yönetmelikte belirlenen hususlara göre hizmet sunmaktadırlar. Türkiye'de su kirliliği, katı atıklar, tehlikeli atıklar, ambalaj atıkları, tıbbi atıklar ve hava kirliliğine yönelik birçok yönetmelik çıkarılmıştır (Doğanay, 2017: 33).

3.3. ÇEVRE POLİTİKALARI VE YEREL YÖNETİMLER

Anayasa'nın 127. Maddesi yerel yönetimleri; " il, belediye ve köy halkının yerel müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kanunla kurulan ve karar organları seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzel kişileridir." şeklinde ifade edilmiştir. Yerel yönetimler Büyükşehir Belediyelerini, Belediyeleri, İl Özel İdarelerini ve Köy Yönetimini kapsamaktadır.

Yerel yönetimler, yerel yaşama yerel düzeydeki sorun ve ihtiyaçların kaynağına yakın olma üstünlüğüne sahiptir. Çevre sorunlarının en belirgin olma özelliği sorunun ortaya çıktığı yere özgü olmasıdır. İnsan hayatıyla ilgili birçok konu yerel yönetimlerin sorumluluk alanına girmektedir. İnsan ihtiyaçları hızlı bir şekilde artarken doğal kaynakların aynı kaldığı bir dünyada çevre yönetimine duyulan zorunluluk açıktır. Yerel yönetimler çevreyle ilgili işlerde ve yerel girişimlerde tam yetkili makam ya da yönetim birimidir (Öztaş ve Zengin, 186).

Çevre sorunlarının önlenmesi, çözülmesi ve çevrenin kalitesinin artırılması açısından yerel yönetimler odak noktaya sahiptir (Zeytin ve Kırlioğlu, 2014: 244). Yerel yönetimler, yerel hayata, yerel düzeydeki sorun ve ihtiyaçların kaynağına yakın olma üstünlüğüne sahiptir (Çiftçi ve Aydın, 2019: 121). Yerel yönetimlerin hizmet sundukları bölgenin çevre sorunlarına etkin bir şekilde yönetimi için öncelikle özerk, demokratik ve şeffaf bir yapıya sahip olmaları gerekmektedir. Akabinde bölgenin toplumsal ve çevresel özelliklerini iyi tanımalıdır. Bir bölgede endüstriyel tesisleşmenin şartları, uyması gereken kurallar vb. yerel yönetimler aracılığıyla denetlenebilmelidir. Bir bölgede çevre yönetiminin ancak bölgede yaşayan halkın etkin bir şekilde katılımı ile mümkündür. Çünkü halk kendi yeşil alan ve orman ihtiyacını, sanayi, konut, ticaret alanlarına ilişkin sorunlarını alt yapı yeterliliğini merkezi hükümetten daha iyi bilmektedir. Bu açıdan yerel yönetimlerin karar ve işlemlerinden bağımsız ve özgür hareket etmeleri gerekmektedir. Yerel yönetimlerin ve halkın optimum katılımı ile çevre

koruma ve geliştirme süreçlerine ilişkin bir yerel yönetim yapısı inşa edilmelidir (Zeytin ve Kırlioğlu, 2014: 244).

3.3.1. Belediyelerin Çevre İle İlgili Görev, Yetki Ve Sorumlulukları

5393 sayılı Belediye Kanunu belediyeyi, belde sakinlerinin mahallî müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan ve karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan, idarî ve malî özerkliğe sahip kamu tüzel kişisi olarak tanımlamaktadır. 5393 sayılı Kanuna göre belediye idaresinin organları; belediye meclisi, belediye encümeni ve belediye başkanından oluşmaktadır (5393 Sayılı Belediye Kanunu).

Çevresel sorunlar, başta kentin ve kent halkının sorunu olarak, belediyeleri doğrudan doğruya ilgilendirir. Belediyeler, çevrenin korunmasına karşı ve yönetimine ilişkin altyapı ve hizmetleri üretmektedirler. Belediyelerin çevreyi koruma hususundaki temel görev ve yetkileri yönetsel kolluk hizmeti niteliğindedir (Çetin, 2012: 67).

Belediyelerin çevreyle ilgili görevlerini belirleyen yasal düzenlemeler; Belediye Kanunu, Genel Sağlık Koruma Kanunu (Umumi Hıfzıssıhha Kanunu), İmar Kanunu ve Diğer Kanunlar olmak üzere dört temel başlık altında incelenebilmektedir. 2005 yılında yürürlüğe giren 5393 sayılı Belediye Yasası'ndaki bu hükümler ile 1593 sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanunu'nun çevre temizliğine ilişkin hükümleri birbirlerini bütünleyici hükümler taşımaktadır (Çetin, 2012: 67). Belediye Yasasının 14. ve 15. maddelerinde, belediyelerin 68 çevreye ilişkin görev, yetki ve sorumlulukları konusunda ayrıntılı kurallar içermektedir. 14. maddede, yerel nitelikte olmak koşuluyla imar, su ve kanalizasyon, ulaşım gibi kentsel altyapı, çevre ve çevre sağlığı, temizlik ve katı atık, ağaçlandırma, park ve yeşil alanlar oluşturulması belediyelerin görevleri arasında yer almıştır. Ayrıca, 15. madde de katı atıkların toplanması, taşınması, ayrıştırılması, dönüştürülmesi, ortadan kaldırılması ve depolanmasıyla ilgili bütün hizmetleri yapmak ve yaptırmak, sağlığa aykırı kuruluşlarla halka açık dinlenme ve eğlence yerlerine izin belgesi vermek ve denetimlerini yapmak belediyelerin yetki ve ayrıcalıkları arasında olduğu belirtilmektedir (Çetin, 2012: 68).

5393 Sayılı Belediye Kanunu'nun 15. maddesinde Belediyenin çevreyle ilgili yetkileri ve imtiyazları aşağıdaki şekilde sıralanmıştır:

- Belde sakinlerinin mahallî müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla her türlü faaliyet ve girişimde bulunmak.

- Müktesep haklar saklı kalmak üzere; içme, kullanma ve endüstri suyu sağlamak; atık su ve yağmur suyunun uzaklaştırılmasını sağlamak; bunlar için gerekli tesisleri kurmak, kurdurmak, işletmek ve işlettmek; kaynak sularını işletmek veya işlettmek.

- Toplu taşıma yapmak; bu amaçla otobüs, deniz ve su ulaşım araçları, tünel, raylı sistem dâhil her türlü toplu taşıma sistemlerini kurmak, kurdurmak, işletmek ve işlettmek.

- Katı atıkların toplanması, taşınması, ayrıştırılması, geri kazanımı, ortadan kaldırılması ve depolanması ile ilgili bütün hizmetleri yapmak ve yaptırmak.

- Mahallî müşterek nitelikteki hizmetlerin yerine getirilmesi amacıyla, belediye ve mücavir alan sınırları içerisinde taşınmaz almak, kamulaştırmak, satmak, kiralamak veya kiraya vermek, trampa etmek, tahsis etmek, bunlar üzerinde sınırlı aynı hak tesis etmek.

- Toptancı ve perakendeci hâlleri, otobüs terminali, fuar alanı, mezbaha, ilgili mevzuata göre yat limanı ve iskele kurmak, kurdurmak, işletmek, işlettirmek veya bu yerlerin gerçek ve tüzel kişilerce açılmasına izin vermek.

- Gayrisihhî müesseseler ile umuma açık istirahat ve eğlence yerlerini ruhsatlandırmak ve denetlemek.

- Gayrisihhî işyerlerini, eğlence yerlerini, halk sağlığına ve çevreye etkisi olan diğer işyerlerini kentin belirli yerlerinde toplamak; hafriyat toprağı ve moloz döküm alanlarını; sıvılaştırılmış petrol gazı (LPG) depolama sahalarını; inşaat malzemeleri, odun, kömür ve hurda depolama alanları ve satış yerlerini belirlemek; bu alan ve yerler ile taşımalarda çevre kirliliğı oluşmaması için gereken tedbirleri almak.

- Kara, deniz, su ve demiryolu üzerinde işletilen her türlü servis ve toplu taşıma araçları ile taksi sayılarını, bilet ücret ve tarifelerini, zaman ve güzergâhlarını belirlemek; durak yerleri ile karayolu, yol, cadde, sokak, meydan ve benzeri yerler üzerinde araç park yerlerini tespit etmek ve işletmek, işlettirmek veya kiraya vermek; kanunların belediyelere verdiği trafik düzenlemesinin gerektirdiğı bütün işleri yürütmek.

3.3.2. Büyükşehir Belediyelerin Çevre İle İlgili Görev, Yetki Ve Sorumlulukları

Büyükşehir Belediyesi 5216 sayılı kanun, “belediye sınırları içindeki ve bu sınırlara en fazla 10.000 metre uzaklıktaki yerleşim birimlerinin son nüfus sayımına göre, toplam nüfusu 750.000’den fazla olan il belediyeleri, fiziki yerleşim durumları ve ekonomik gelişmişlik düzeyleri de dikkate alınarak kanunla Büyükşehir belediyesine dönüştürülür.” olarak tanımlanmaktadır.

Büyükşehir ve ilçe belediyelerinin 5216 Sayılı Büyükşehir Belediyeleri Kanunu’nun 7. maddesine göre çevreye yönelik doğrudan ya da dolaylı olarak ilgili görülebilecek görev ve sorumluluklardan bazıları şunlardır (5216 Sayılı Kanun, 2004):

- Yetki alanındaki bulvar, meydan, cadde ve yolların temizlik çalışmalarını yürütmek,

- Çevre, tarım alanları ve su havzalarının korunması görevini sürdürülebilir kalkınma ilkesi doğrultusunda yerine getirmek,

- Ağaçlandırma yapmak,

- Halk ve çevre sağlığını etkileyebilecek eğlence işyerleri, gayrisihhi işyerleri ve diğer işyerlerini kentte belirli bölgelerde toplamak; hurda, inşaat malzemeleri, odun ve kömür satış ve depolama yerleri, çakıl, kum, moloz ve hafriyat toprağı döküm ve depolama alanlarını belirlemek, gerekli önlemleri alarak bunların taşınması sırasında çevre kirliliğı oluşmasına engel olmak,

- Gıda ile ilgili olanlar dâhil birinci sınıf gayrisihhî müesseselerine ruhsat vermek ve denetimlerini yapmak, yiyecek ve içecek maddelerini tahlil etmek için laboratuvarlar kurmak ve işletmek,

- Katı atık yönetim plânı yapmak, yaptırmak; katı atıkların kaynağa toplanması ve aktarma istasyonuna kadar taşınması dışında hafriyat ve katı

atıkları tekrar değerlendirme, depolama ve bertaraf etme hizmetlerini yürütmek, bu amaçla tesisler kurmak, kurdurmak, işletmek veya işlettirmek,

- Tıbbî ve sanayi atıkları ile ilgili hizmetleri sürdürmek, bu amaçla gerekli tesisleri kurmak, kurdurmak, işletmek veya işlettirmek; deniz araçlarından kaynaklanan atıklarını toplamak, toplatmak, arıtmak ve bununla ilgili gerekli düzenlemeleri yapmak,

- Su ve kanalizasyon hizmetlerini yerine getirmek, bu amaçla gerekli baraj ve diğer tesisleri kurmak, kurdurmak ve işletmek; dereleri ıslah etmek,

- Bölge parkları, açık ve kapalı otoparklar, hayvan barınakları, toptancı halleri ve mezbahalar yapmak, yaptırmak, işletmek, işlettirmek, ruhsatlandırmak ve denetlemek,

- Trafik düzenlemesi için gerekli tüm işleri kanunlar çerçevesinde yerine getirmektedir.

2872 Sayılı Çevre Kanunu'nun 18. maddesine göre; çevre kirliliğinin önlenmesi, çevrenin iyileştirilmesi ve çevre ile ilgili yatırımların desteklenmesi amacıyla büyükşehir belediyeleri su ve kanalizasyon idareleri tarafından tahsil edilen su ve kullanılmış suları uzaklaştırma bedelinin yüzde biri çevre katkı payı olarak tahsil edilmektedir (2872 Sayılı Kanun, 1983).

3.3.3. İl Özel İdarelerinin Çevre İle İlgili Görev, Yetki Ve Sorumlulukları

2005 yılında kabul edilen 5302 Sayılı İl Özel İdaresi Kanunu'nun 3. maddesinde İl Özel İdaresi "İl halkının mahallî müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan ve karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan, idarî ve malî özerkliğe sahip kamu tüzel kişisi" olarak ifade edilmiştir (5302 Sayılı Kanun, 2005).

5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanununun 6. Maddesinin a ve b bentlerinde belediye sınırları dışında kalan alanların çevre, acil yardım ve kurtarma, imar, yol, su, kanalizasyon gibi hizmetlerin yerine getirilmesi, 10. maddesinin c bendinde İl Çevre Düzeni planlarının karara bağlanması ve 61. maddesinde Umumi Hıfzıssıhha Kanunuyla ilgili görevler ile 65. maddesinde belirli sosyal görevler açıklanmıştır. Kanundan da anlaşılacağı üzere İl Özel İdarelerinin çevre hususundaki görev alanları genellikle belediye sınırları dışındaki alanlarda tanımlanmaktadır (Saçlı,2013).

SONUÇ

Ülkemizde yaşanan teknoloji, nüfus artışı, göç ve çarpık kentleşmenin oluşturduğu çevre kirliliği kentleri de tehdit etmiştir. Çevre sorunlarının en önemli özelliği yerel boyutta ortaya çıkmalarıdır. Bu sebeple çevre sorunlarının çözüm odağında yerel yönetimlerin görev ve sorumlulukları önemli derecede arz yaratmaktadır (Zeytin ve Kırlioğlu, 2014: 252).

Çevre sorunlarının asıl noktasını insanlar oluşturmaktadır. İnsan, doyumsuz ihtiyaçları olan bir varlıktır. İnsanlar hayatlarını sürdürebilmek için çevre ile devamlı etkileşim içerisinde. İnsanların çevresel varlıkların bir gün tükenebileceğini öngörememesi, çevreyi bilinçsiz bir şekilde kullanmasına, tahrip etmesine neden olmaktadır. İnsan ihtiyaçlarına hizmet sunan ve en yakın birimler günümüzde yerel düzeyde hizmet sunan birimlerdir. Bunlar Türkiye'de; il özel idaresi, belediyeler ve köylerdir (Erdem, 2015: 29-30).

Yerel yönetimlerin görev ve sorumluluklarından en önemli varlık nedenleri insan yaşamı ve insan yaşamının kalitesinin iyileştirilmesiyle ilgilidir. Yerel yönetimlerin sahadan çıkartılarak çevrenin korunması ve geliştirilmesi olanaklı değildir (Öztaş ve Zengin, 2009: 183).

Çevre sorunlarının en önemli özelliği zararın ortaya çıktığı yere özgü olmalarıdır. Yerel seviyede meydana gelen çevre sorunları etkileşim yoluyla öteki ekosistemleri de etkiler. Yerel yönetimlerin sorunların kaynağında yer almaları, onları sorunların önlenmesinde ve çözülmesinde sorumlu kılmaktadır. Yerel yönetimler, çevreyle ilgili işlerde ve yerel girişimlerde tam teşekküllü makam ya da yönetim birimi durumuna getirilmedikçe, merkezi yönetimin yereldeki rolü çevre bozulması ve kirlilik oluştuktan sonra ancak kolluk önlemleri almaktan başka bir şey olamaz. Çevre sorunları kentin ve kentlinin sorunu olarak belediyeleri doğrudan doğruya ilgilendirmektedir. Belediyelerin çevre korumasındaki temel yetki ve görevleri idari kolluk hizmet niteliğindedir. Belediyeler yerel ortak gereksinimleri karşılamakla görevlidir. Belediyenin çevreye yönelik gerekli olan tüm hizmetleri yerine getirmesine de hukuk sistemi olanak sağlamaktadır (Öztaş ve Zengin, 2009: 187).

Anayasanın 127. Maddesine esasen yerel yönetim birimleri il özel idaresi, belediyeler ve köylerdir. Bu yerel yönetim birimleri kendilerine kanun tarafından kamu tüzel kişiliği tanınmış, mali ve idari açıdan özerk ve sınırları içinde yaşayan halkın mahalli ve müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan yerel yönetim birimleridir. Yerel yönetim birimlerinin her birinin çevre konusuna karşı yetki, görev ve sorumlulukları vardır. Ancak şu hususa dikkat çekmek gerekirse yerel birimler içinde özellikle belediyeler çok daha etkin bir yerel yönetim birimi olarak ön plana çıkmaktadır. Belediyelerden çevrenin korunması bağlamında da diğer yerel yönetim birimlerine kıyasla daha etkili politikalar üretmeleri ve daha etkili olmaları beklenmektedir (Çiftçiöğlü ve Aydın, 2019: 126).

“Yerel düzeyde meydana gelen çevre sorunlarının çözümünde insanların çevrenin korunması ve geliştirilmesi hususunda belediyeler ve diğer aktörlerle işbirliği içerisinde hareket etmeleri ve alınan tedbir ve uygulanan politikalara aktif olarak katılmaları sağlanmalıdır. Yerel yönetimler özellikle “halkın ortak ve yerel ihtiyaçlarını karşılayan” kamu kuruluşları olduklarından öncelikle “yerel” seviyede meydana gelen çevre sorunlarının çözümünde etkili ve sorumludurlar. Bu süreç içerisinde, yerel halkın ve belediyelerin doğrudan katıldığı çevre koruma ve geliştirme stratejileri zaman kaybedilmeden yaşama geçirilmelidir. Unutulmamalı ki, çevreyi en iyi biçimde koruyabilecek olanlar, o çevrede yaşayan ve o çevrenin sunduğu kaynakları kullanan insanlardır (Çiftçiöğlü ve Aydın, 2019: 126).

KAYNAKÇA

- Çetin, F. G. (2012). “Türkiye’de Çevre Politikalarının Yerel Yönetimler Üzerindeki Etkisi: Çankaya Belediyesi Örneği”, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, ss 13-68.
- Çiftçiöğlü, H. ve Aydın, A. H. (2019). “Türkiye’de Yerel Yönetimler ve Çevre Sorunlarının Çözümündeki Sorumlulukları, Rollerini ve

- Önemi”, Al Farabi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi 3. 1, ss 119-126.
- Doğanay, S.(2017). “ Çevre Politikalarının Uygulanmasında Yerel Yönetimlerin Rolü: Aksaray Belediyesi Örneği”, Aksaray Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, ss 6-33.
- Erdem, N.(2015). “Çevre Sorunlarının Yerel Yönetimler Kapsamında İncelenmesi”, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Beşeri Bilimler Dergisi, Cilt: 7, Sayı: 1, ss 18-30.
- Güven, A. ve Alan, Ç. (2018). “Kentsel ve Çevresel Sorunların Çözümünde Yerel Yönetimlerin Rolü”, Uluslararası Su ve Çevre Kongresi, 22-24 Mart Bursa, ss 1884.
- Güven, A. ve Çolak, E. (2019). “Sürdürülebilir Kalkınma Kapsamında Çevre ve Katı Atık Yönetimi”,3.Uluslararası UNIDOKAP Karadeniz Sempozyumu ss 264.
- Güven, A. ve Demirci, Ö. F. (2019). “ Doğal Kaynakların Devamlılığında Çevre Yönetiminin Önemi”, 3.Uluslararası UNIDOKAP Karadeniz Sempozyumu ss 372.
- Karakuzu, S. (2010). “ Türkiye’de Çevre Politikalarının Gelişimi ve Çevre Vergilerinin Uygulanabilirliği”, Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, ss 63-64.
- Keleş, R. ve Hamamcı, C. (2005). “Çevre Politikası”, 5. Baskı, Ankara, İmge Kitapevi Yayını.
- Kızılboğa, R. ve Batal, S.(2012). “Türkiye’de Çevre Sorunlarının Çözümünde Yerel Yönetimlerin Rolü ve Önemi”, Mustafa Kemal Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt: 9, Sayı: 20, ss 192-199.
- Korkutan, M. (2016). “Çevre Sorunlarının Çözümünde Yerel Yönetimler Açısından Çevre Politikalarının Değerlendirilmesi: Uşak Belediyesi Örneği”, Uşak Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, ss 13-23.
- Öztaş, C. ve Zengin, E. (2008). “Yerel Yönetimler ve Çevre”, Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi, ss 183-187.
- Saçlı, A. (2013) “Çevre Politikaları Çerçevesinde Merkezi İdare Yerel İdare İlişkileri 2010’dan Günümüze” 8. Kamu Yönetimi Sempozyumu.
- Şengör, A. (1995). “ Çevre Sorunları ve İstanbul Büyükşehir Belediyesinin Çevre Sorunlarına Yaklaşımları” , İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, ss 10-121.
- Yapıcı, M. (2019). “ Belediyelerin Çevre Politikasına Yönelik Halkın Algısı: Karabük Örneği”, Karabük Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, ss 541.
- Zengin, E. ve Esedov, A. (2010). “Çevre Sorunlarının Yerel Özellikleri ve Üsküdar Örneği”, Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi, Sayı: 59, ss 51.
- Zeytin, M. ve Kırılıoğlu, H. (2014). “Çevre Yönetim Sistemi ve Yerel Yönetimler”, Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt: 2, Sayı: 5, ss 240-252.